

Разговор со Станко
Павлески, скулптор

Искусството ја скратува слободата

На кој начин се одвиваше вашата кариера од самите почетоци?

-По завршувањето на Академијата, имав период кој се однесуваше на испитување на ситуацијата, барање на одредени патишта -каде би можел да се најдам на сцената, која постоеше во средината на осумдесеттите години, со некои искуства што ги следев од страна, преку печатот или патувачката, за да дојдам до нешто специфично и интересно, што ќе одговара на моите интереси и афинитети.

Што би издвоиле како пресуден момент, или фаза од своето досегашно творештво?

-Значаен е еден циклус на скулптури, што започна во 1986-та, именуван како "Архитектони", со неколку поднаслови. Тоа што произлезе од едниот од нив, "Архитектони обредни", се заокружи на изложба, реализирана во галеријата Стоби, во Скопје, под името "Обредни или за тишина". Тоа беше, всушност, лов по една димензија на дополнително кажување, или она што може да се прочита на второ, или трето ниво. Идејата не беше само формата да го задоволи својот естетски квалитет, туку како може да се отиде потаму, да се добие една многу апстрактна димензија.

Натаму, се случија други изложби, друг вид на истражувања и отстапки од материјалот со кој работев на почетокот, швајцувањето железо, што, морам да признаам, прилично физички ме потрошши.

Го издвојувам и настапот со Јован Шумковски во Брисел, 1995-та, како и изложбата во Њујорк, со Жанета Вангели, 1997-та. Јас и

Скулпторот Станко Павлески, професор на Факултетот за ликовна уметност, во своеот творчески израз има забележано триесетина самостојни и групни изложби и повеќе награди и признанија. Тој за себе вели дека траѓа тој максимумот, не им робува на правилата и не знае дали во овој што ќе постигне следен чекор во неговата работа, но доколку тој се случи, сигурно ќе биде надвор од она што досега го зацртал како познат и сигурен начин на творењето, зашто исклучиво ја скратува слободата.

Повод за овој разговор е неодамнешната изложба на Павлески, одржана во Букурешт, под насловот "Барок во едношто"

Вангели пронајдовме допирни точки меѓу она што го работевме, јас со текст, мисла, кратка реченица и збор, а таа повеќе со цитати од Библијата и сл, обединувајќи ги зад терминот "Текстови".

Ако од оваа дистанца се обидам да извлечам некој репер на изложба, реперен настап или скулптура, која е важна за моето творештво во целина, тоа е изложбата во Музејот на современа уметност во Скопје, 1991-та, која го обедини мојот напор на полето на скулптурата, во периодот од 1981-1991-та година.

Последната изложба во Музејот на град Скопје, во 1998-та, е моја пресвртница, а во соработка со Романската амбасада во РМ, ја реализирах и во Букурешт, во септември о.г.

Јас направив напор да излезам од еден затворен круг во кој се наоѓавам, да истражам простори, кои дотогаш ги немав допренето дотаму. Критиката ќе каже дека насловот "Барок во едното" е помалку чуден, имајќи предвид дека мојот израз се однесуваше на минимал-артот и во тој контекст не беше типичен, туку продухован

КУЛТУРА

минимал. "Барок" означува дека преку едното како поединечен резултат, целата убавина, што барокот ја подразбира, треба да се вгради во мноштвото, со многу присутни детали, а сето тоа заедно да изгледа како едно. Користејќи многу различни материјали, формални скулпторски системи и обработка, и сето тоа мноштво на детали, материјал и постапки, го обединив во едно. Првата задача за тоа да го добие звукот на едното, беше преку одреден геометрички систем да се обединат елементите, шеснаесет скулптури, поврзани по геометрички систем на модул: хоризонтала-вертикалa. Она што се случува како содржинска и формална понуда, е на површина.

Еден од работните наслови на оваа изложба беше "Што Станко никогаш не би направил", како провокација и повод да се влезе во она што подоцна стана резултат. Целиот процес беше прилично турбулентен, а самите работи што почнав да ги создавам, повлекоа една барокна нитка, нешто што порано не сум го работел. Имено, провоцирајќи со барокот, тој стана толку доминантен и дури произлзе преку насловот. Затоа што изкуството е едно од убиствените ра-

боти во животот и ја скратува слободата. Навлегувате во еден свет на познато, во кој е скратена лежерноста на приобање кон непознатото. За разлика од оној, кој се наоѓа на почетокот и многу полесно влегува во секаков вид на експеримент. Така, една од задачите ми беше тотално да се исчистам од искусството, што предизвика да ми се случи нешто што, во спротивно, не би го доживеал. Си поставив за задача да ја исцрпам комплетно сопствената енергија, испитав кои се лимитите што можам да си ги поставам, а сепак да успеам да испливам. Воспоставив убиствено темпо до самоуништување, на работ на контролата на бесот.

Дали по оваа изложба следеше творечки вакуум?

По оваа изложба следеше една поголема пауза, кога правев само забелешки, во кои се содржат идеите за мојата понатамошна работа. Многу малку работев во атеље, а повеќе преку мислата, цртежот, забелешката, на ниво на идеја. Мојата папка на забелешки е веќе е полна, дојден сум до бројка од седумдесетина точки, меѓу кои и работи што би можел набргу да ги реализирам, но се зависи дали ќе бидам убеден дека тоа

може да се спакува така, за да го постигне максимумот од понудата. Како автор, јас отсекогаш сум се обидувал да го бркам максимумот.

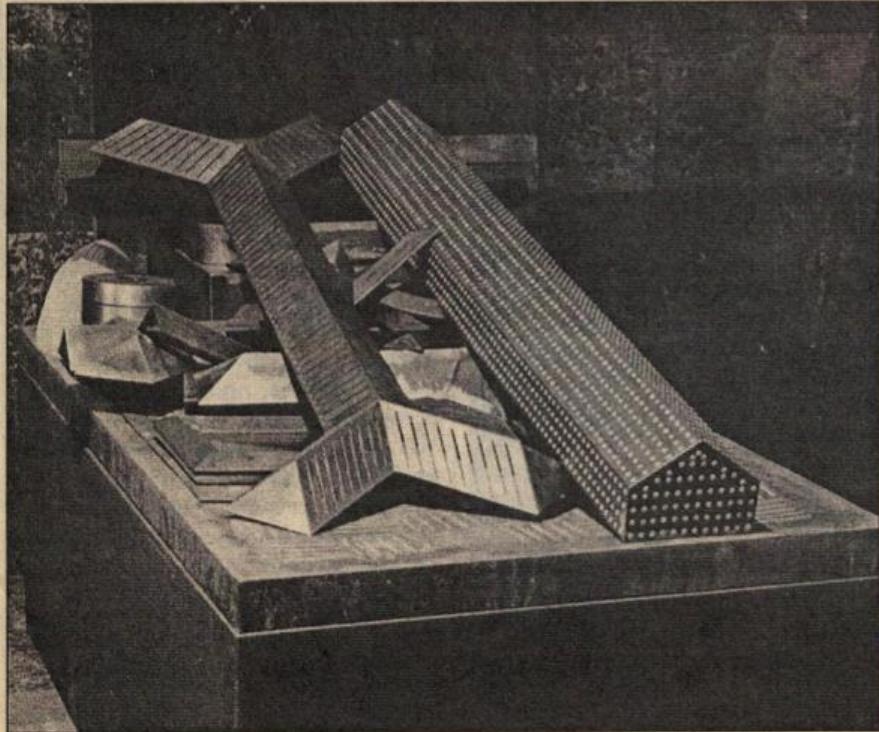
Во контекст на "сцената", што ја споменавате предмалку, колку денешната сцена се разликува од онаа на вашите почетоци?

-На крајот на деведесеттите, се случија промени кои инсистираат на проблемот на инсталацијата, многу почитлив концепт. Значи, повеќе идеја, помалку форма, за разлика од осумдесеттите, кои беа повеќе ориентирани кон формалното-како од формален аспект ќе изгледа естетски скулптурата, се разбира, никогаш не напуштајќи ја димензијата на содржината. Сепак, имаше и одредени автори, кои завлегоа посилно во димензиите на концептуалното. Инаку, изкуството на концептуалното во Македонија е многу мало, т.е. ние концептуала скоро не живеевме. Ова е простор со свои наследства и традиција, и концептуалата беше вградена во делото, до неа се доаѓаше посредно.

Вие работите со млади уметници, кои допрва ќе се докажуваат на сцената. Сметате ли дека постои тренд во скулпторството, во моментов, т.е. правец, во кој се движи нивната работа?

-Можеби не типичен тренд, но обид кон нешто што е, условно, полесно за совладување. Тоа влече корени од осумдесеттите, кога се испитуваше проблемот на формалното, естетското, на границата на естетизирање, и беше поисцрпувачки за совладување, та за момент се напушти, се влезе во свет каде што вложената енергија во скулптурата е помала и побезболна, од што излегоа многу добри работи, но и "играрии", за кои не сакам да зборувам.

Што се однесува до инсталациите, кои последните години ги има на секој чекор, сметате ли дека естетското во нив е загубено и дали без дополнителни опширни објаснувања, што тоа уметникот сакал да каже, "обичниот" восприемач на уметноста е во можност да воспостави контакт со делото?

КУЛТУРА

► -Кога е публиката во прашање, проблемот е сложен и постои опасност со одговорот да останам на периферијата на она што е близу до истината. Логично е дека публиката треба да биде едуцирана. Кај ликовната уметност, како визуелен проблем, би требало погледот да е доволен на едно ниво, значи, да го наполни окото, но и да најде доволно причина на ниво на содржина, за да ја оправда естетската убавина. Така, во посуптилно читање на работите, се бара и малку поголема информираност, стекната навика, уметноста континуирано да се следи, да се комуницира со неа и да се биде близу до одредени сознанија од сите сфери на културата. Значи, една поширока едуцираност, за да може да се отворат каналите на прием.

Дали вие, преку своите дела, ѝ се обраќате на одредена структура на публиката?

-Публиката секогаш сум ја мисел, уште од своите први посилни дела. Не дотаму, за таа да влијае на крајниот резултат, туку сум се обидувал да видам како публиката ќе го види делото. Изложбата во 1991-та беше поставена на тој начин, што сугерираше патишта, влезови. Во Музејот на современа уметност, има еден фронтален ѕид, кој не дозволува погледот да влезе внатре. Архитектот проценил дека она што се случува на ниво на понуда,

не треба да се понуди "од прва". Тој ѕид значи: десно-влез, лево-излез. Мислејќи ја публиката, а и насоката која ја сугерира архитектот, решив дека било добро да го обоям во црно тој ѕид, кој има содржина во себе, и да стане дел од изложбата. Го именував како "Бел ѕид, црна скулптура". На тој начин, на гледачот му понудив

му со публиката, многу е важна дистанцата. Еве, оваа последна изложба во Букурешт, делата беа организирани во еден лавиринт од шеснаесет елементи. Скоро да е неопходно да влезете внатре, за да дојдете до сегментите што ве интересираат и да не останете до периферијата на внатрешната понуда. Во Букурешт ги немав тие димензии на галеријата на МГС и јас се подготвив за нова варијанта, која обединува дванаесет скулптури во еден, поголем, простор и четири во втор, помал.

Дали на тој начин се изгуби воспоставениот систем на поставката?

-Да, но се влезе во друг систем. Се случи на истиот тој модул, скулптурите допирајќи се меѓусебе, на крајот од затворениот квадрат, да отпаднат од комбинација четири елементи, што ги префрлил во вториот простор, т. е уште во првиот простор се забележуваше дека тие елементи недостигаат во системот. Сепак, не изгледаше дека просторот ја диктирал постапката дотаму, за елементите во вториот дел да бидат бесмисленi.

Кои се следните чекори во вашата работа? Дали веќе чувствувате потреба од движење напред?

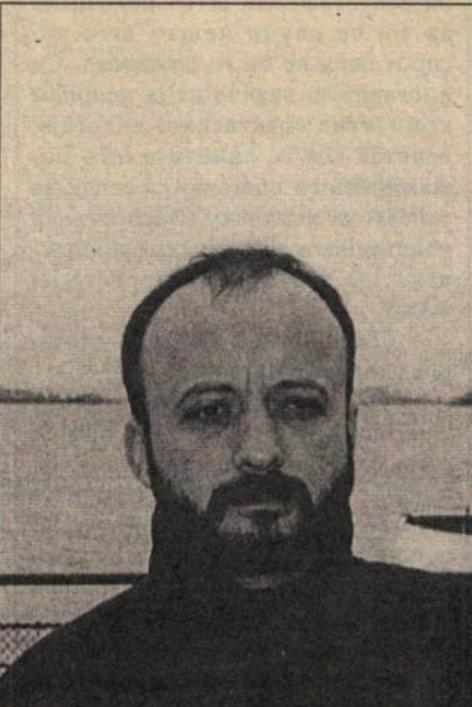
-Не знам дали воопшто ќе имам следен чекор. Зашто како таков, јас го подразбираам чекорот кој би поместил нешто што досега сум го работел. Не робувам на правилото- работите да мора да се случуваат, ако тие не ме исполнуваат.

Колку ве исполнува работата како педагог?

-Ги сакам студентите, со сите нивни слабости и квалитети. Задоволство е ќога на крајот ќе видите дека од вашата работа некој нешто добива, прима, но доволно е свесен до каде смее да го прави тоа. Јас работам со десет студенти, тоа се десет естетики, а мојата е единажеттата. Работам на димензијата на градење на потребата кај студентот, да ги лови најспецифичните и најсуптилните работи во космосот и универзумот.

Разговарала: Ана-Марија
Бранѓолица

ДЕЛО 365 - 27 ОКТОМВРИ 2000

додатна содржина преку црното, а натаму, јас развив многу слична содржина, која ја искористив преку архитектурата, особено во циклусот "Архитектони".

Не е добро да се работи дота-

